

Directa

periodisme cooperatiu per la transformació social

Núm. 498 del 15/4 al 28/4 de 2020 2,5 €

Militarisme emmascarat

El desplegament de l'exèrcit espanyol i la posada en escena castrense en la gestió de la crisi del coronavirus alarma l'activisme pacifista

pàg. 4-7

Directa

periodisme cooperatiu
per la transformació social

EDITA
La Directa SCCL
Riera d'Escuder, 38, Nau 1, Planta 1
08028 Barcelona
Tel: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat
DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no racista, no sexista i no androcèntric. La DIRECTA no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió.

QUI SOM?
A fons
Jesús Rodríguez
Miralls
Gemma Garcia | miralls@directa.cat
Cruïlla
Laia Mas i Guille Larios | cruïlla@directa.cat
Impressions
Laia Alsina, Ekaitz Garate i Albert Alexandre | impressions@directa.cat
Roda el món
Oriol Andrés i Joan Mas | internacional@directa.cat
Expressions
Clara Macau i Elena G. Ruiz | expressions@directa.cat
La indirecta
Àlex Romaguera i Mariana Cantero
L'espina
Carlos Villafranca | espina@directa.cat
Fotografia
Víctor Serri | fotografia@directa.cat
Il·lustració
Roser Pineda i Esther Aguilà | il.lustracio@directa.cat
Correcció
Èlia Olivan | correcio@directa.cat
Edició
Jesús Rodríguez i Eloi Latorre | edicio@directa.cat
Disseny gràfic i compaginació
Pau Fabregat | disseny@directa.cat
Projecte gràfic
Lola Fernández, Gerard Casadevall, Diego Muñoz i Pau Fabregat
Coordinació web
Eloi Latorre, David Bou, Gemma Garcia i Maties Lorente
Coordinació País Valencià
Ester Fayos | paisvalencia@directa.cat
Audiovisuals
Sònia Calvó i Marta Pérez | audiovisuals@directa.cat
Administració i subscripcions
Ester Mora | administracio@directa.cat
Difusió
Estel·la Marcos | directa@directa.cat
Publicitat i distribució
Paula Rodríguez | publicitat@directa.cat
Gestió web
Talaïos Koop.

NUCLIS TERRITORIALS I MITJANS COL·LABORADORS:
Osona ('El Setembre'), Lluçanès ('La Rella'), Maresme, el Camp, Terres de Ponent, Castelló, València, les Illes i Catalunya Nord.
El Salto, La Marea, Pikara, Argia, Ahötsa, Soberania Alimentaria i AralInfo

CONTACTES:
General directa@directa.cat
Redacció Barcelona redaccio@directa.cat
Redacció València paisvalencia@directa.cat
Subscripcions subscripcions@directa.cat
Distribució distribucio@directa.cat

PORTADA: MARIA CONILL HERNANDEZ

La DIRECTA enguany ha rebut dues subvencions de la Generalitat de Catalunya, que representen un 5% del seu pressupost. Per això hem de posar el seu logotip.

SUMARI

A FONS

4-7

Maquillatge militar
El govern espanyol aprofita la crisi pandèmica per extreure les polítiques securitàries i reivindicar l'estament militar, seguint el model que ja s'ha aplicat en altres moments històrics i en les intervencions en desastres naturals. Un reportatge de David Bou, Jesús Rodríguez i Joan Canela. Fotografia de Marc Llop.

IMPRESSIONS

16-18

Les cures en una societat anticapitalista
Beatriz Gimeno, directora de l'Institut de la Dona i activista LGTBI, i Jule Goikoetxea, escriptora, professora i activista feminista, debaten sobre com haurien de ser. Il·lustració d'Isa Ruiz Benavent.

CRUÏLLA

19-21

Metzineres contra l'estigma
Al Raval de Barcelona hi treballen les Metzineres, dones activistes, supervivents de violències i que utilitzen drogues. Allà hi troben aixopluc, confiança i escolta en la lluita per superar l'estigma. Text de Maria Sanz Domínguez i fotos de Marta Pérez.

RODA EL MÓN

22-26

COVID-19 a l'Àfrica subsahariana
El continent s'enfronta al virus amb l'experiència adquirida contra l'Ebola i una població molt jove, però també amb mancances sanitàries i democràtiques. Fernando Díaz Alpuente n'analitza les llums i ombres per fer front a la pandèmia sanitària.

EXPRESSIONS

27-31

Vint anys de rap en català
En dues dècades, grups com At Versaris, Zoo o Pupil·les han demostrat que es pot congrega un públic ampli fent rap en català i que les etiquetes de gènere no compten. Un reportatge de Nando Server acompanyat d'un collage de Pau Fabregat.

INDIRECTA

32

Entrevista a Johann Hari
Àlex Romaguera conversa amb l'escriptor i periodista, autor de *Tras el grito* i *Conexiones perdidas*. En aquesta obra, Hari ens aproxima a la base teòrica que aposta per un abordatge holístic de la depressió. Foto de Kathrin Baumbach.

Més que mil paraules

LARA M. PASCUAL | D'aquesta imatge fa exactament dos mesos. La columna de les joventuts kurdes corejava càntics en arribar a la trobada de les internacionalistes i intel·lectuals kurdes durant la manifestació unitària que se celebra cada any a Estrasburg. Enguany es compleixen 21 anys de l'arrest d'Abdullah Öcalan per part de l'Estat turc i quatre de l'organització d'aquesta marxa per territoris europeus per demanar-ne l'alliberament i l'estatus polític del Kurdistan.

Comunitat Directacoop

Reprogramant el periodisme pel suport mutu

Redacció Directa | @La_Directa

Temps d'incerteses, però temps d'imaginació. Com tothom en aquests dies de confinament, a la DIRECTA hem hagut de canviar d'hàbits. En un mitjà de comunicació assembleari, es fa difícil renunciar als consells de redacció i les assemblees presencials; però des del 13 de març ens hi hem vist obligades. Les videoconferències col·lectives via Jitsi han passat a ser la norma, amb connexions que es tallen i el dia a dia de les llars passejant-se per les bambolines. Una de les decisions que hem pres ha estat donar les gràcies a les subscriptores per sostenir el periodisme transformador en temps de crisi. En uns dies en què s'ha destapat de manera diàfana la dependència que les capçaleres *mainstream* tenen de la publicitat de les grans corporacions o de les institucions públiques, el periodisme que es finança via subscripcions resisteix l'envestida. Així i tot, hem intensificat la campanya de subscripcions i hem

afegit a la nostra botiga en línia la possibilitat de fer donatius. Pel que fa al web, hem reforçat els continguts que ens ajuden a entendre el moment actual i posen per davant els drets fonamentals. A més, de la necessitat de tenir-nos més a prop en temps de distanciament social ha sorgit el format locutat dels relats de la secció "Malal·letra", us hem explicat què veiem des de les nostres finestres i us hem recomanat cinema crític -amb l'assessorament de CineBaix, Zumzeig i el festival Protesta. L'edició quinzenal de la revista de 32 pàgines ha passat a ser una versió digital de 16 pàgines en format PDF, però per un temps limitat. Quan sigui possible i prudent des d'una perspectiva de salut pública i laboral, tornarem a enviar la DIRECTA impresa a la vostra adreça postal. Hem recalendariat els suplementos i treballem en un número 500 molt especial, que ha de veure la llum durant el mes de maig.

L'espina

Militars de l'UME netejant l'aeroport del Prat de Llobregat / MARC LLOP

Divendres 3 d'abril, casc antic de Pamplona. Una columna de vehicles de l'exèrcit espanyol ocupa el carrer de la Merced mentre sona la “Marxa reial”. Obre la comitiva una ambulància i un parell de patrulles de la policia municipal de la capital navarresa. Immediatament, comencen a sonar les casoles i els xiulets des dels balcons de la zona. Els soldats, aliens a l'esbrancada, caminen desafiant en columna de dos i amb les mascaretes posades. De tant en tant giren el cap per vigilar els balcons. Cap operació de desinfecció, cap atenció o suport a una llar d'avis. De fet, l'escamot militar desplegat ni tan sols pertany a la Unitat Militar d'Emergències (UME), sinó que s'integra al regiment Amèrica 66, amb base a la caserna d'Aizoáin, a dos quilòmetres de la ciutat.

Una operació de característiques similars es desplega el 12 d'abril a la plaça de l'Ajuntament de Sant Mateu (Baix Maestrat), un petit municipi de 2.000 habitants a mig camí entre Vinaròs i Morella. Cinc tot terrenys de l'exèrcit i un vehicle de la Guàrdia Civil es fan una foto de grup davant l'estupefacció del veïnat. Tampoc pertanyien a l'UME. És una dinàmica que es repeteix des de la declaració de l'estat d'alarma de llarg a llarg de la geografia espanyola, amb especial controvèrsia al País Basc i als Països Catalans. Forma part de l'estratègia desplegada pel govern de Pedro Sánchez arran de la crisi del coronavirus: els militars -en el marc de l'operació Balmis- acaparen el protagonisme mediàtic de les intervencions.

“S'ha volgut convertir una crisi sanitària en un estat de guerra. Tot el llenguatge, les metàfores, l'exaltació de les virtuts militars... Arribar a sentir en una roda de premsa que ‘tots som soldats d'aquesta guerra’ és gravíssim. Això té i tindrà conseqüències”, opina Gabriela Serra, actual presidenta del Consell Català de Foment de la Pau (CCFP), un organisme consultiu de la Generalitat de Catalunya que s'ha mostrat molt crític amb la militarització de la resposta a la COVID-19. Les paraules de Serra fan referència a les declaracions del cap de l'Estat Major de la Defensa, Miguel Ángel Villarroya, qui compareix diàriament des del palau de la Moncloa després de la reunió del comitè de gestió tècnica del coronavirus. Davant les càmeres, l'acompanyen els principals comandaments de la Guàrdia Civil i del Cos Nacional de Policia (CNP), així com diferents càrrecs polítics del govern espanyol. “Posar en una compareixença més uniformes militars que personal civil és terrible; així inoculen el llenguatge militarista entre la població”, conclou la presidenta del CCFP.

Desinfeccions estèrils

El darrer mes, diferents divisions de les forces armades han actuat en una trentena de municipis de Catalunya, en alguns d'ells per petició dels mateixos ajuntaments i en d'altres per iniciativa del govern de l'Estat espanyol. La primera operació es va dur a terme el 19 de març a l'aeroport del Prat, on una trentena de soldats de l'UME dels 85 que s'hi van desplaçar van fumigar amb lleixiu i detergent part de les instal·lacions. Quan van arribar,

Per Gabriela Serra, “dir que ‘tots som soldats d'aquesta guerra’ tindrà conseqüències”

“S'ha reaccionat amb militars en clau de confinament, no de salut”, apunta Jordi Calvo

un estol de periodistes els esperava per immortalitzar el moment, que es va difondre bastament als mitjans de comunicació estatals. Tanmateix, quan els flaixos van desaparèixer, les més de 400 treballadores de la neteja que tenen cura de la infraestructura van desinfectar-ho tot, com fan cada nit. “S'ha de diferenciar molt el moment d'emergència, en què l'Estat pot fer servir tots els recursos, i l'espectacularització, que per nosaltres és censurable”, afirma Jordi Armadans, director de la Fundació per la Pau, qui creu que “l'exèrcit necessita tenir un paper més legítim dins la societat i s'han fet coses que van en aquesta línia. L'UME, la presència a les escoles...

L'EXÈRCIT MANIOBRA PER RENTAR-SE LA IMATGE

Entitats i organismes en defensa de la cultura de la pau critiquen la resposta militaritzada a la COVID-19 de l'Estat espanyol, que contrasta amb el lideratge de la protecció civil i dels serveis sanitaris a la majoria de països europeus

David Bou | @dvdbou
Jesús Rodríguez | @albertmartnez

tot això forma part de la voluntat de relegitimar-se dins la societat". L'any 2018, l'UME només tenia una assignació pressupostària de 31 milions d'euros –el 0,32% de la despesa del Ministeri de Defensa espanyol– i des de les entitats en defensa de la cultura de la pau critiquen que se l'hagi prioritzat per davant dels cossos de protecció civil o d'ONG especialitzades en l'àmbit de la salut.

Jordi Calvo, investigador del Centre Delàs d'Estudis per la Pau, considera que "es podria haver donat una resposta 100% civil i amb una millor qualitat des d'una perspectiva sanitària. Dubto que la formació d'aquests 8.000 militars sigui millor que la de Metges sense Fronteres o la Creu Roja. La millor resposta hauria estat fer servir tots els recursos amb qui és expert en salut, però s'ha reaccionat amb els militars pensant en el repte del confinament i no el de la salut". En la mateixa línia s'expressa Gabriela Serra, que qüestiona la mateixa existència de l'UME: "Una unitat d'emergència hauria de pertànyer als serveis de protecció civil. Els exèrcits no estan preparats per fer tasques de desinfecció; estan preparats per fer la guerra. No té sentit tenir una unitat d'emergència militar quan això hauria de recaure en personal civil".

El Borbó, de camuflatge

Cinc dies des de la declaració de l'estat d'alarma. Aquest és el temps que Felip VI va trigar a comparèixer davant la ciutadania i exercir de cap d'Estat enfront de la crisi del coronavirus. En plena polèmica pels negocis del rei emèrit i enmig d'una cassolada massiva, el monarca va reclamar "deixar de banda

les nostres diferències". La seva segona aparició pública va ser divendres 3 d'abril des de la base de Retamares, a Pozuelo de Alarcón (Madrid), indret des d'on es coordina l'operació Balmis. Vestit amb uniforme militar de campanya i abillat amb mascareta i guants, va visitar el cap de l'Estat Major de la Defensa acompanyat de la ministra de Defensa, Margarita Robles, per transmetre personalment el "reconeixement que tota la societat espanyola fa de la tasca desenvolupada per les forces armades".

Així és com Felip VI va voler acreditar l'afirmació que havia pronunciat el general Villarroja dies abans, després que s'anunciés la incorporació de la Guàrdia Reial a l'operatiu contra la pandèmia: "El rei demostra ser el primer soldat d'Espanya". La retòrica i els fets inquieten les organitzacions de cultura de pau i fan venir a la memòria les paraules de l'expresident espanyol Adolfo Suárez: "Treure l'exèrcit al carrer és fàcil, el que és difícil és tornar-lo a les casernes". Gabriela Serra es pregunta si el motiu de la sortida dels militars a l'espai públic és "no només per ara, sinó en previsió a possibles respostes, lluites o mobilitzacions que hi hagi amb posterioritat, com un assaig de què podria passar quan s'acabi el confinament i comencin les reivindicacions per recuperar drets i llibertats i poder sobreviure de manera digna".

Una seguretat humana

Totes les previsions apunten que la crisi social i econòmica desencadenada per la COVID-19 tindrà un abast molt més gran que l'ocorreguda d'ençà de la crisi financera de l'any 2008. És per tot això

que la vocal de Pau i No-violència de la plataforma d'organitzacions per a la justícia global La Fede, Arés Perceval, convida la societat a un canvi de paradigma i reclama que "ens hem d'adonar que cal posar tots els esforços a garantir un sistema de serveis públics universals i de drets fonamentals, des de les cures, posant la vida i la sostenibilitat del planeta al centre. No volem una seguretat militaritzada, volem una seguretat humana". Per Jordi Armadans, la situació en què ens trobem certifica que "estem fent una dilapidació de recursos en l'àmbit militar que fa minvar la inversió en el que és necessari per protegir les persones; és un peix que es mossega la cua".

Malgrat tot, sembla que el rumb està marcat i la reacció dels estats a qualsevol crisi passa per una sortida que reforci el discurs de la seguretat, extrem corroborat a la perfecció per la resposta de la Unió Europea als creixents fluxos migratoris. "El moment cultural i polític del món és la securització. Així fem front a tots els reptes com a societat, als riscos i a les amenaces contra el nostre estil de vida", assenyalava Jordi Calvo. Al seu torn, Gabriela Serra es pregunta "com és possible que no es toqui la despesa militar i que sigui superior a la despesa en educació? Com és possible que l'OTAN surti enmig de la crisi del coronavirus a demanar que la pandèmia no repercuteixi en la despesa militar?". Aquestes preguntes queden a l'aire i ressonen com ho fan les paraules pronunciades pel president de la República Federal Alemanya, Frank-Walter Steinmeier: "Aquesta pandèmia no és una guerra, és un test de la nostra humanitat". ●

José Ángel González Jiménez

Comissari principal i director adjunt operatiu del CNP

El primer representant del Cos Nacional de Policía (CNP) al comitè de gestió tècnica del coronavirus va néixer el 1959 a Aguilar del Río Alhama (La Rioja) i va iniciar la seva carrera l'any 1984 a l'Acadèmia General Militar de Saragossa, on es va llicenciar com a tinent. Va ser destinat a les Companyies de Reserva General, unitats antidisturbis dels llavors anomenats *grisos*, creades l'any 1969 per la dictadura i que fins al 1991 no van ser reconvertides en les actuals Unitats d'Intervenció Policial (UIP). Durant setze anys va estar al capdavant de la unitat VII de les UIP, radicada a Valladolid, i posteriorment va dirigir la Brigada d'Estrangeria i Fronteres d'Alacant, fins que va tornar a la capital del Pisuerga com a cap de seguretat

ciutadana i, finalment, com a comissari provincial. Després d'un breu pas per Melilla, va ser nomenat cap superior de l'Aragó l'any 2017. El ministre Fernando Grande-Marlaska el va designar número dos del cos l'agost de 2018. Una de les missions que ha escumès ha estat formar part del Centre de Coordinació Operativa (CECOR), que va planificar la repressió contra les protestes a Catalunya per la sentència del procés. González va donar positiu per COVID-19 i l'1 d'abril va ser rellevat de les seves funcions en la crisi pel subdirector general de logística del cos, José García Molina. Aquest darrer també es va contagiar i l'11 d'abril va ser substituït per María Pilar Allué, comissaria principal i subdirectora general de recursos humans i formació del CNP.

Miguel Ángel Villarroya Vilalta

General i cap de l'Estat Major de la Defensa

"En aquesta guerra irregular i rara que ens ha tocat viure o lluitar, tots som soldats." Amb declaracions com aquesta, pronunciada el 20 de març des del palau de la Moncloa, aquest general de l'Exèrcit de l'Aire ha volgut inocular en les seves compareixences diàries *virtuts militars*: disciplina, sacrifici i moral de victòria. Nascut a la Galera (Montsià) l'any 1957, Villarroya compta amb quaranta anys de carrera i és el segon català que arriba a la cúspide de les forces armades espanyoles. Durant el darrer govern del Partit Popular, va exercir el càrrec de director del gabinet tècnic del Ministeri de Defensa espanyol. Ha estat pilot de guerra i va participar de les missions bèl·liques internacionals al conflicte de Kuwait el 1991 i dels Balcans i Ruanda. Com a cap de les forces aèries, va estar al capdavant de la unitat 45,

realitzant tasques de transport de personalitats del govern espanyol i de la Casa del Rei, i va esdevenir el pilot personal de Joan Carles I. En la presa de possessió del seu càrrec actual –nomenat per l'executiu de Pedro Sánchez– el passat 17 de gener, va manifestar la seva "indestructible lleialtat a Sa Majestat el Rei i a la institució que representa".

Laurentino Ceña Coro

Tinent general i director adjunt operatiu de la Guàrdia Civil

El coronavirus podria ser el darrer combat en primera línia de la benemèrita d'aquest militar nascut el 1955 a Colunga (Astúries). Així ho apuntaven els rumors un cop la socialista María Gámez va ser nomenada directora general de l'institut armat, primera dona al capdavant d'un cos amb 175 anys d'història. Grande-Marlaska va recuperar el càrrec que fins ara ocupen ell i seu homòleg del CNP, José Ángel González, després que el seu predecessor, Juan Ignacio Zoido, els suprimís arran de l'escàndol de l'anomenada *policia patriòtica*. Aleshores, Ceña va assumir per escalafó aquest càrrec, que converteix *de facto* el seu tenidor en el cap de tots els agents del cos i en l'enllaç amb el Ministeri de l'Interior espanyol. L'actual govern desconfia de l'asturià per haver estat l'home de confiança de Zoido, fruit de la seva etapa al capdavant de la Comandància de Sevilla (on l'exministre fou alcalde) i com a cap de zona d'Andalusia. El seu periple va arrencar quatre dècades

abans, a l'Acadèmia Militar de Saragossa, l'any 1972 –en ple franquisme–, i posteriorment va ser destinat a l'Acadèmia Regional de la Guàrdia Civil de Sabadell. Després de passar per Lleó i especialitzar-se en el maneig d'helicòpters, l'any 2002 es va fer càrrec de la Comandància de Tarragona. L'octubre de 2019 va tornar a Catalunya per ocupar una cadira al CECOR. Tanmateix, Ceña no va resistir la COVID-19 i va caure malalt el 24 de març, quan el cap de l'Estat Major de la Guàrdia Civil, José Manuel Santiago Marín, el va substituir a les rodes de premsa des de la Moncloa.

Trenta anys de propaganda militar cara i ineficient

Dues dècades després de sepultar l'exèrcit de lleva, forçat a suspendre de manera caòtica el servei militar obligatori, el seu prestigi no sembla remuntar, malgrat els ingents fons públics destinats a missions internacionals i unitats d'emergència

Militars de l'exèrcit espanyol a Bòsnia, l'any 1992

Joan Canela | @JoanCanela

Autor del llibre 'Insubmissió! Quan joves desarmats van derrotar un exèrcit'

Potser la idea de posar l'exèrcit a càrrec de l'emergència sanitària -se suposa que per convèncer la població de la utilitat de la institució- al final no li acaba de funcionar, al govern espanyol, veient les horribles xifres que està deixant la pandèmia. Encara és d'hora per saber quina percepció tindrà la població del vincle entre la intervenció militar i el desenllaç de la crisi del coronavirus, però, en tot cas, està bé saber que no seria la primera vegada que una operació d'imatge de l'exèrcit a gran escala s'acaba convertint en un tret al peu.

Això va passar el 26 d'agost de 1990, quan la fragata *Santamaría* i les corbetes *Descubierta* i *Cazadora* van salpar en direcció al golf Pèrsic per col·laborar en la mobilització internacional que responia a la invasió de Kuwait per part de Saddam Hussein. En aquests vaixells s'hi van embarcar desenes de joves que complien el servei militar obligatori, una decisió del govern socialista de Felipe González, per tal de prestigiar un reclutament forçós, en aquella època cada cop més en qüestió pel creixent nombre d'insubmisos i objectors de

consciència. La reacció popular va ser exactament la contrària a la pretesa pel govern. L'enviament a una guerra impopular de joves sense preparació que just rondaven la vintena va generar una gran alarma social, amb desercions incloses i un salt en les sol·licituds d'objecció que es dispararien del 13% de la lleva al 21%, marcant l'inici de la fi de la mili, malgrat que l'obstinació del PSOE allargaria l'agonia gairebé una dècada.

Un exèrcit per a la pau?

La sortida al golf Pèrsic va ser la primera i última dels reclutes en una operació real, però la internacionalització de l'exèrcit espanyol no havia fet res més que començar, com a pas conseqüent de la integració a la Unió Europea i l'OTAN. Just en plena efervescència del moviment antimilitarista, l'Estat espanyol es va dedicar seriosament a vendre les seves forces armades com un "agent de pau" fins i tot més eficient que el pacifisme. A la guerra de Bòsnia es pro-

dueix la primera participació massiva en una missió dels cascs blaus de l'ONU, amb 1.400 efectius. La missió va acabar resultant un desastre, ja que els militars espanyols van ser incapaços d'aturar una neteja ètnica de Mostar -ciutat sota la seva protecció-, que es va perpetrar davant dels seus nassos. El fracàs va ser convenientment maquillat informativament, i va seguir-lo una implicació internacional cada cop més intensa, amb 83 operacions en els darrers trenta anys. Significativament, les xifres oficials no diferencien entre les missions de pau i les bèl·liques.

L'Estat espanyol s'ha dedicat a vendre les seves forces armades com un "agent de pau" fins i tot més eficient que el pacifisme

L'UME, el "caprici" de Zapatero

Amb el final sobtat del servei militar obligatori, la necessitat de prestigi de l'exèrcit -que ara necessitava convèncer el jovent per reclutar-lo- va fer-se més urgent. És en aquest context que, el 2005, un PSOE acabat de tornar al poder crea la Unitat Militar d'Emergències (UME), un "caprici de Zapatero", se-

gons ho va qualificar el Partit Popular. El portaveu de Farmamundi, Xavier Maria Torres, assenyala que l'UME és un experiment atípic, car i ineficient que militaritza funcions dels Bombers o Protecció Civil -amb molt menys pressupost. Però s'ha convertit en la millor eina de maquillatge d'un exèrcit que continua esquitxat d'escàndols de corrupció, avions que cauen i submarins que no suren. La participació en desastres naturals com incendis, inundacions o terratrèmols, sobretot si hi ha càmeres de televisió, els ha proporcionat una bona plataforma publicitària, a més d'una eina -indisimulada- d'humiliar l'independentisme quan ha actuat a Catalunya. Els números, però, són escandalosos, i és que a pesar que tenen millor material, els 3.500 militars de l'UME participen, de mitjana, en 34 incendis i realitzen 26 intervencions en inundacions, grans nevades o operatius internacionals cada any, unes dades que resulten insignificants si ho comparem amb les actuacions anuals del cos de Bombers de Barcelona, en el qual treballen 607 efectius: 21.000 intervencions. La ràtio és demolidora: 2.000 intervencions del cos de Bombers per cada intervenció de l'UME.

La poteta a les escoles

Des de la suspensió de la mili, el contacte amb joves i estudiants ha estat quasi una obsessió per a l'exèrcit, que ha anat reforçant la seva presència en fires i salons de l'ensenyament diversos o també en espais lúdics com l'Expojove de València o el Festival de la Infància de Barcelona, d'on van intentar per totes les vies mantenir-s'hi un cop es va reconvertir en La Ciutat dels Somnis. Un interès amb "clars objectius de reclutament", explica Jordi Muñoz, de la campanya Desmilitaritzem l'Educació. L'últim intent en aquest sentit va ser el projecte d'entrada directa a les escoles amb "conferències i activitats" sobre "les forces armades, la bandera i el Rei", que va quedar paralitzat el 2018 pel canvi de govern. ●

KAMILOSETAS MUSKARIA

distribuïdora llibertària

www.nodo50.org/kamiloasetas
kamiloasetas@nodo50.org

ger ENTITAT CULTURAL I ESPORTIVA

C/ del PI 25.Ribes.(Garraf).Països Catalans
08810.Tlf:93 896 12 00.ger@mesvilaweb.com

...aquest estiu posem la directa amb la nova web
www.entitatger.cat

★ CERVESA DEL ★

MONTSENY

ARTESANA

Una cosa es ser solidario, y otra es serlo a cambio de nada (Mariano Rajoy)

Parlar clar no és tan difícil... per a la majoria

Convertim els teus textos en llenguatge fàcil i inclusiu.

info@apostrof.coop L'Apòstrof

contrast

Com haurien de ser les cures en

Les cures han de ser un dret social

Beatriz Gimeno | @BeatrizGimeno1

Directora de l'Institut de la Dona i activista LGTBI

Els éssers humans necessitem les cures per viure. No és una opció, és una necessitat. Els nens i nenes no poden sobreviure sense cures, i totes les persones, al llarg de la nostra vida, envellirem i/o emmalaltirem i necessitarem ser cuidades. Sense cures la vida no és possible; la diferència entre qui té accés a les cures i qui no és una de les diferències socials més profundes i, al mateix temps, més invisibilitzades. Al llarg de la història, les dones han estat les encarregades de cuidar sense que aquest treball els conferís poder ni autonomia sobre si mateixes. Amb l'arribada del capitalisme, les dones es van anar incorporant al mercat laboral -sempre en condicions d'enorme desigualtat amb els homes. El feminisme també va contribuir a la idea que la incorporació a aquest mercat fos vista com un objectiu desitjable per a les dones, però aquesta incorporació no va portar una democratització de l'espai privat ni una redistribució justa de les cures.

El capitalisme exigeix treballadores i treballadors sans, amb les necessitats bàsiques cobertes i disposats a produir, i aquest treball bàsic el continuen fent les dones de manera gratuïta, invisible i no valorada, a més d'haver de fer-se càrrec ara del treball remunerat. La impossibilitat de mantenir el treball remunerat i el no remunerat es va resoldre de dues maneres. Una part de les dones dels països rics va començar a subcontractar-lo a dones més pobres, en els últims anys procedents de països empobrits. Això vol dir que continua privatitzat, que cada família busca una solució particular, i que s'explota altres dones per deslliurar-se d'un treball que és una necessitat social. També significa que, als països d'origen de les dones migrants, ningú cuida els nens i nenes o les persones grans. Es produeix el que les economistes han anomenat *crisi de les cures*.

Una altra part d'aquest treball es va posar al mercat, però es va fer en condicions neoliberals; és a dir, o molt car per a qui pot pagar-ho o de molt baixa qualitat. Per a les treballadores, es tracta d'un treball mal pagat i no valorat que, a més, no resol el problema. Qui cuida aquestes dones que cuiden? El que es fa és anar baixant el problema en l'escala social fins a les espatlles de les qui menys

tenen. A més, el treball domèstic -que obliga moltes dones a viure a les cases de les contractants- es converteix en un treball singular en condicions de servitud. Sense drets, invisible, sense horaris, sense privacitat.

En una societat no capitalista, aquest treball seria considerat una necessitat social que hauria d'oferir-se des de l'àmbit públic i en condicions d'igualtat i qualitat. En entendre's com un dret de totes les persones, no pot fer-se dependre de solucions privades, sinó que ha de ser l'estat qui ofereixi aquesta cura a qui la necessiti, en les condicions que la necessiti, el temps necessari i en condicions laborals dignes per a les treballadores i els treballadors. Així, en aquestes condicions, es desgeneralitzaria i deixaria de ser un treball associat a les dones, es desprivatitzaria (tothom hi tindria accés com un dret i un servei públic) i contribuiria a garantir una vida digna per a totes les persones des del naixement fins a la mort. ●

/ ISA RUIZ BENAVENT

En una societat anticapitalista?

L'emancipació és un procés que no s'acaba mai

Jule Goikoetxea | @JuleGoi

Espectora, professora i activista feminista

La construcció d'una societat feminista i anticapitalista no s'acaba mai, així que no hi ha un pla metafísic mitjançant el qual es pugui dir: si fem A, B i C, arribarem a una societat emancipada. La idea mateixa d'una societat que s'emancipa a si mateixa implica una lluita contínua amb diverses fases. Podem marcar els objectius i les estratègies per a una primera fase; però no sabem com serà la segona, perquè en la primera fase es crearan subalternitats i opressions noves a mesura que anem aconseguint certs objectius.

En una primera fase, un dels objectius és la desmercantilització i la despatriarcalització de la societat. Això requereix anar transformant les pràctiques i maneres de sentir i percebre que componen la societat i que reproduïxen les institucions. Cal crear un primer nivell de govern comunitari als barris. Per crear-lo, és necessari que l'àmbit més local tingui recursos públics (és a dir, de totes) per poder autogovernar-se, ja que hi ha territoris que pràcticament en no tenen.

Un altre dels mecanismes perquè el govern comunitari no sigui capitalista, racista i patriarcal és que en les assemblees de barri (també) les

dones tinguin decisió i veto sobre certs assumptes, perquè són elles les que, en aquesta societat, s'encarreguen de les cures, és a dir, de la vida i no del capital. Avui dia són els homes i la patronal

els que tenen veto: als llocs on es prenen decisions vinculants, sigui en sanitat, finances, empreses, mitjans, educació, cultura, alimentació, medi ambient, govern, sindicats... entre un 70% i un 80% són homes.

Un altre mecanisme per a aquesta primera fase del procés d'emancipació -que no s'acaba mai- és que ningú pugui treballar més hores en el treball remunerat que en el no remunerat. Aquest mecanisme -juntament amb d'altres- tindria l'objectiu de neutralitzar el treball remunerat (desmercantilització) a mitjà termini. Les dones treballen sense cobrar unes quinze o vint hores més a la setmana que els homes de la classe treballadora. És a dir, les dones tenen més càrrega de treball total que els homes, però tenen menys capital econòmic, social, cultural i simbòlic.

Gairebé totes les propostes alternatives (també les més concretes, com la renda bàsica universal) reproduïxen la divisió sexual del treball i la família heteronormativa, que és la base del patriarcat capitalista. Això passa, entre altres motius, perquè no proposen la desaparició d'homes i dones (categorïes bàsiques del patriarcat). Admeten que les dones i els homes no neixen, es fan, però cap et diu com desfer-los. I la desaparició de la classe treballadora i capitalista no comporta la desaparició d'homes i dones. Mentre hi hagi dones i homes (que no neixen, es fan) hi haurà patriarcat; mentre hi hagi racialització, hi haurà racisme; mentre hi hagi sexualització, és a dir, mentre es divideixi la societat en dos sexes, hi haurà patriarcat.

A més, per crear una societat que no es governi sobre la base del capital (producció de plusvàlua) sinó per produir vides que valgui la pena viure, les cures són l'argamassa: cuidar no és ocupar-se de la teva mare o el teu fill malalt. Les cures impliquen aigua i menjar net; terra i aire no contaminats; sanitat pública; capacitat per llegir; capacitat per entendre; capacitat per lluitar, gaudir i negociar; capacitat per autogovernar el teu cos i la teva comunitat en totes les dimensions. Això significa que les cures haurien de ser obligatòries i rotatòries, una cosa que tota la societat hauria de fer durant tota la seva vida. Si volem emancipació, calen mecanismes per neutralitzar no només la mercantilització capitalista sinó la sexualització patriarcal i la racialització colonialista: totes són formes d'explotació. ●

Imatge de grup de les Metzineres a l'Àgora
Juan Andrés Benítez
/ MARTA PÉREZ

Supervivents més enllà de les drogues

Al Raval de Barcelona hi treballen les Metzineres, dones activistes, supervivents de violències i que utilitzen drogues. Allà hi troben aixopluc, confiança i escolta en la lluita per superar l'estigma

Maria Sanz Domínguez | @marietasanz

Plantes com l'opi o el cànnabis, avui incorporades a la farmacologia moderna, han estat des de fa segles la base de les medicines que preparaven dones conegudes com a *metzineres*. Amb remeis i verins, les metzineres identificaven les propietats de les plantes, un coneixement que a l'Edat Mitjana les feia sospitoses de bruixeria i sovint les condemnava a morir cremades a la foguera. Hereves d'una tradició en l'ús de substàncies, les activistes de Metzineres resignifiquen aquest terme i l'apliquen a l'estigma que continuen patint les dones que utilitzen drogues, ens explica Aura Roig, una de les impulsores de l'organització al barri del Raval de Barcelona.

Les que ara es reivindiquen com a metzineres contemporànies tenen un tret comú: són dones i persones de gènere dissident que utilitzen drogues i han sobreviscut a diferents tipus de violències. "Parlem de violències, no només en l'àmbit de la parella, sinó també violències institucio-

nals, com l'intrusisme en els serveis socials o de salut, o la criminalització en el sistema judicial, policial o penitenciari", diu Roig. Segons les dades de Metzineres, basades en converses amb les 250 dones que avui són part de l'organització, al voltant d'un 70% d'elles es considera sense llar, més del 50% ha rebut algun diagnòstic de salut mental i la meitat ha patit situacions de violència durant la seva infantesa.

"Les múltiples situacions de vulnerabilitat interactuen de manera particular en cadascuna d'elles, i ens preguntàvem: qui som nosaltres per dir que el seu problema són les drogues?", reflexiona Roig. Per això, l'enfocament de Metzineres busca posar en el centre el trauma que viuen, i des d'aquí començar a treballar la seva autoestima i les atencions que necessitin, sense jutjar-les ni etiquetar-les.

Violència, supervivència i resiliència

Més que de violència, les dones que formen part de Metzineres parlen de

lluita i de supervivència. "Soc una lluitadora que tracta de recuperar la seva vida", es presenta Karina, una modista migrada des de Polònia que recorda que va començar a consumir heroïna influïda per la seva exparella, com una forma de lidiar amb l'ansietat que li provocava la possibilitat de perdre la custòdia dels seus fills. Ara fa més d'un any que es troba en tractament amb metadona i es recupera d'una operació a les cervicals que la va deixar amb problemes de mobilitat durant un bon temps. "Continuo intentant anar amb el cap ben alt. Per molt que m'insultin, procuro ignorar-ho encara que em faci mal. Sé qui soc, sé on puc arribar i procuro ser jo, ser aquesta bona persona i evitar problemes", emfatitza.

Karina valora el suport de Metzineres en qüestions bàsiques que ofereix el seu local al Raval, com dutxar-se, rentar la roba o descansar una estona en un lloc segur, i també agraeix l'orientació que rep per aconseguir casa o feina. Altres activistes destaquen que a l'entitat han trobat

Mural fet per l'entitat en un dels murs de l'Àgora, a la confluència entre els carrers de l'Aurora i de la Riereta / MARTA PÉREZ

Respostes a la COVID-19

A escala internacional, Metzineres s'ha articulada amb organitzacions feministes i de persones que utilitzen drogues, i durant les darreres setmanes han compartit recomanacions enfront de l'emergència per la COVID-19. També han manifestat la seva preocupació pels perills que pot implicar per a les dones supervivents de violències la convivència amb agressors durant l'estat de confinament, i han advertit que les persones que fumen substàncies, les que tenen malalties cròniques o el sistema immune deprimat tenen un risc més alt de patir complicacions greus derivades del coronavirus. Remarquen que l'emergència pot agreujar la situació d'aquelles dones diagnosticades amb trastorns de salut mental i les

que viuen amb VIH, hepatitis o malalties de transmissió sexual i veuen en perill l'accés i la continuïtat dels seus tractaments. A més, moltes d'aquestes dones depenen de feines sense garanties laborals com el treball sexual, la venda ambulatòria o el reciclatge de residus, i es veuen exposades a la repressió policial. Metzineres demana a les administracions que replantegin les mesures enfront de la COVID-19 tenint en compte les seves necessitats; garantint els seus drets a l'habitatge, l'alimentació i la higiene; oferint mesures de protecció enfront de les violències masclistes, i aplicant mesures econòmiques per a les persones que depenen del treball informal, entre altres accions.

reconeixement entre les seves companyes i un espai per empoderar-se i recuperar la confiança.

“Una de les millors coses que m’han passat és la relació que es crea amb les dones, que és gairebé com una família. He trobat confiança, escolta, suport. Hem après a no jutjar-nos a nosaltres mateixes ni entre nosaltres, hem après la sororitat en un espai només per a dones on em sento més segura i còmoda”, diu Chiara, de 31 anys, que hi treballa com a coordinadora per a la reducció de danys en dones que utilitzen drogues. Aquesta tasca consisteix, segons explica, en proveir les dones d'informació i materials per fer un consum més segur de substàncies, amb eines netes i no compartides, per reduir els riscos de patir una sobredosi, contraure malalties infeccioses o patir danys més greus a la seva salut. Una part d'aquesta feina es desenvolupa al carrer, on Chiara visita altres dones per oferir-los informació.

Un espai dins del barri

Altres activitats de Metzineres s'ofereixen en espais oberts del barri del Raval, com l'Àgora Juan Andrés Benítez, on cada divendres les dones s'afanyen a preparar una paella per a les veïnes. Mentre algunes acaben d'escurar plats i coberts, altres comencen a posar les cadires en cercle per

enregistrar el seu programa de ràdio. “Si les dones que utilitzen drogues són vistes com el problema del barri, és difícil que vulguin ser part de la solució. Si les tractem com a veïnes, aquest sentiment de pertinença canvia moltíssim. Ara ja no es veuen com aquelles dones problemàtiques del

barri, sinó que són veïnes que aporten i en són part, que lideren iniciatives”, explica Roig.

Però quan van començar a parlar de treballar amb dones que utilitzen drogues al Raval, les veïnes es mostraven receloses. El focus policial i mediàtic encara planeja sobre el barri

amb un concepte insistent: els anomenats *narcopisos*, als quals Roig prefereix referir-se com a “pisos de consum”. “No els anomenem *narcopisos* perquè de *narcos* no en veiem. El que veiem són persones que venen al detall i compren la seva dosi a través de treballar en aquests pisos. Creiem que els pisos no compleixen les condicions higièniques i de seguretat, els abusos i les violacions són molt freqüents, i la convivència veïnal es fa molt complicada”, explica.

Guerra fracassada

Per a Roig i les seves companyes, la resposta policial enfront dels pisos de consum no ofereix alternatives d'espais segurs i tranquils per al consum, sinó que forma part de l'estratègia internacional de l'anomenada “guerra contra les drogues”. “Aquesta guerra ha fracassat i és, en realitat, una guerra contra les persones que utilitzen drogues, que ha servit per justificar el control de fronteres, de mercaderies

i de persones. L'únic que ha fet ha estat deixar les substàncies a les mans de persones que només volen beneficis econòmics”, argumenten. Afegeixen que, en el cas de les dones usuàries de drogues, l'estratègia les ha assenyalades i criminalitzades especialment, perquè a ulls de les autoritats estan trencant un doble

pacte moral: prenen drogues i no compleixen amb el que s'espera d'elles com a mares o cuidadores.

Enfront d'aquestes visions estereotipades de dones i substàncies, Metzineres proposa una perspectiva feminista interseccional, que tingui en compte les diferents situacions

que enfronten les dones, des d'una horitzontalitat que posi en comú els diferents sabers. L'organització fuig de la separació entre tècniques i usuàries dels serveis, ja que totes són activistes contra unes polítiques públiques que encara són filles del punitivisme. ●

“No els anomenem ‘narcopisos’ perquè de ‘narcos’ no en veiem”, puntualitza Aura Roig, una de les impulsores

En comú, fem camí
Fes-te'n sòcia per 50€ a l'any

LA REPARTIDORA
Llibreria associativa · Espai Editorial · Pensament crític

C/Torreta de Miramar 1 baix 3, Benimaclet (València) - larepartidora.org

Alberg cooperatiu
Educació Ambiental
Ecoturisme
Desenvolupament Rural

Informació i reserves:
www.lapastora.coop
+34 637 29 65 85
info@lapastora.coop

arc
Assegurem compromís

www.arc.coop

Llums i ombres de la COVID-19 a l'Àfrica subsahariana

El continent s'enfronta al virus amb l'experiència adquirida contra l'Ebola i una població molt jove, però també amb mancances sanitàries i democràtiques

Fernando Díaz Alpuente | @elsituacionista

Lesotho és l'únic país africà que -amb data de 14 d'abril- no ha reportat cap positiu de COVID-19. A tot el continent, el nou coronavirus ja és una realitat, amb més de 13.000 casos confirmats. Sud-àfrica, el país més afectat, ja supera els 2.000 contagis.

Les xifres no semblen gaire rellevants si es comparen amb les d'altres regions; més encara si es té en compte que el primer cas detectat al continent, a Egipte, es va oficialitzar a mitjans de febrer. Però la realitat darrere dels números és més significativa. Els sistemes de salut no estan detectant tots els casos i en molts països ja és una certesa que el contagi comunitari és molt més gran que el que diuen les xifres oficials. Tot i així, per ara, l'expansió a l'Àfrica està sent més lenta que a altres regions perquè es van prendre mesures molt ràpidament i que han funcionat bé a l'hora d'alentir l'esclat de la pandèmia. Entre elles destaca el tancament coordinat de fronteres i els protocols de detecció precoç en aeroports. En aquest sentit, l'epidèmia d'Ebola que es va viure fa només cinc anys a la zona occidental del continent ha ajudat a preparar els països per afrontar la COVID-19.

La majoria de països africans han decretat el confinament. Sud-àfrica, per exemple, va anunciar-ne un de 21 dies. D'altres, com el Senegal, Kènia o Madagascar, practiquen confinaments en determinats horaris, que obliguen les persones a passar dotze hores diàries a casa seva però els permeten sortir durant el dia per treballar abans d'iniciar el toc de queda. Gairebé tots els països han decretat l'estat d'alarma o emergència. Els efectes, però, s'estan fent notar, i cal diferenciar tres àmbits clars en què la pandèmia pot canviar radicalment la realitat africana.

Una població molt jove

Òbviament, el primer és l'àmbit de la salut. En oposició als discursos catastrofistes, que pronostiquen un impacte de la COVID-19 més gran que als països europeus, hi ha elements que juguen a favor de la superació de la crisi. Un d'ells, que està resultant vital a l'hora d'animar-se a prendre decisions polítiques que permeten avançar-se

als impactes de la pandèmia i sensibilitzar la població, és la ja esmentada experiència amb un virus molt més letal: l'Ebola. Un altre factor a favor d'una superació positiva és la demografia, ja que l'Àfrica té una població majoritàriament jove i la COVID-19 té uns efectes molt més letals en persones grans. Per últim, i encara més important, cal fer esment a la importància de la comunitat. Com es va veure durant l'epidèmia d'Ebola de 2015, les xarxes solidàries de les comunitats són claus en el context africà per afrontar problemes de salut com la COVID-19. Aquestes xarxes acostumen a ser el primer punt d'atenció en salut i detecció precoç. També són importants a l'hora de la difusió de la informació, el combat de les notícies falses i l'aportació d'informació on el sistema estatal no és capaç d'arribar.

Sistemes de salut febles

Als factors positius, però, cal confrontar-hi febleses en què els països africans tenen les de perdre. Els sistemes de salut, per exemple, no semblen

L'epidèmia d'Ebola que es va viure a la zona occidental del continent ha ajudat a preparar els països per afrontar la COVID-19

Les xarxes solidàries de les comunitats són claus en el context africà per afrontar problemes de salut com el coronavirus

Un agent de seguretat pren la temperatura a un assistent a una conferència a Kampala, Uganda

estar preparats pels efectes de la COVID-19: hi ha pocs llits d'UCI o respiradors a tota la regió, no hi ha una xarxa sanitària extensa a tots els territoris ni un nombre elevat de personal sanitari, el qual no podrà ser reemplaçat si emmalalteix.

La COVID-19, a més, haurà de conviure amb altres epidèmies, com el VIH, la tuberculosi, la malària o, en el cas del nord-est de la República Democràtica del Congo, amb una epidèmia d'Ebola que just estava a punt de donar-se per finalitzada després de dos anys.

També cal destacar el problema de la capacitat real dels confinaments per aïllar físicament les persones. Hi ha contextos en què les mesures de distanciament físic són literalment impossibles, com són els casos dels *slums* africans, on centenars de persones conviuen en assentaments sense accés a l'aigua o al sanejament. Els confinaments, a més, impliquen haver de triar entre menjar o quedar-se a casa. La gran majoria de les persones dels països africans viuen al dia, esperant trobar feina informal que els permeti guanyar els diners per a l'endemà, sense capacitat d'estalvi i, per tant, sense adaptabilitat a les ordres de romandre a casa.

La paralització de l'economia està tenint un impacte molt més negatiu. Es preveu que la regió subsahariana enfrontarà la seva primera recessió generalitzada en el darrer quart de segle. La diferència amb altres crisis econòmiques a l'Àfrica és que aquesta coincidirà en el temps amb la d'aquells països amb més pes internacional que podrien alleugerir la càrrega africana, especialment res-

Els governs africans estan prenent mesures autoritàries, cancel·lant el dret de vaga o manifestació i imposant decisions

pecte al seu (maleït) deute, per al qual no hi ha mecanismes de condonació i només queden les bones intencions.

La sortida d'aquesta situació sembla que serà la d'aprofundir en la zona de lliure comerç intra-africana, i ja hi ha qui demana finalitzar de cop i urgentment el 90% dels aranzels que l'acord de l'AfCFTA s'havia marcat eliminar progressivament. La dicotomia, com tants altres cops en la història de l'Àfrica, passa per entregar les economies del continent al desenvolupament global -on tantes coses perd- o pel creixement autocentrat que permeti la recuperació econòmica. I ara s'està en la millor posició per prendre aquest últim camí.

Temptacions autoritàries

La combinació entre la crisi de salut i l'econòmica ha fet que s'hi pronostiquin situacions de caos

i desestabilització política. La filtració i posterior publicació per *Le Monde Diplomatique* d'una nota d'anàlisi del servei exterior francès on apuntava que aquesta crisi podia acabar amb un escenari de revoltes generalitzades a l'Àfrica, podria estar més pensada per legitimar políticament i pública els trets autoritaris que determinats governs africans estan demostrant a l'hora de gestionar la crisi que com a pronòstic real i plausible.

En el poc temps de COVID-19 que portem, Alpha Condé, a Guinea, ha continuat amb la seva reforma constitucional via referèndum -cridant a les urnes en meitat de la crisi sanitària- per tal d'allargar el seu mandat i poder presentar-se de nou a les eleccions de finals d'any. A Uganda, la crisi de la COVID-19 s'està fent servir per perseguir encara més la comunitat homosexual. I tant a Kènia com Sud-àfrica la policia està prenent el control dels carrers de manera autoritària.

Els governs africans estan prenent mesures autoritàries, cancel·lant el dret de vaga o manifestació, imposant decisions per la força o fent servir la crisi per amagar informacions perilloses per al règim polític. El perill, doncs, és que aquestes mesures arribin per quedar-se, que la crisi de la COVID-19 acabi derivant en un estat d'emergència normalitzat, que les mesures excepcionals no arribin a ser revertides un cop tot hagi passat, i que la nova normalitat d'uns sistemes democràtics que ja eren molts febles acabi derivant en un reforçament de l'autoritarisme presidencialista i no en un control democràtic per la via legislativa i popular. ●

#GOTrentilitzable X UN MÓN + SOSTENIBLE

ecofestes
Solucions ecològiques per a esdeveniments

+ informació
93 837 15 48
www.ecofestes.cat

Compra'l
personalitza'l!

Lloga'l
Got genèric de 30 i 50 cl

Renta'l
Servei ràpid i eficaç

Gestió integral
x grans esdeveniments!!

El rap en català: vint anys en escena

L'any 1999, el tema “Jo no sóc polac, sóc català” confirmava que l'idioma no era una barrera per al hip-hop. En dues dècades, grups com At Versaris, Zoo o Pupil·les han demostrat que es pot congrega un públic ampli fent rap en català i que les etiquetes de gènere no compten

Nando Server | @La_Directa

Des de l'any 1992, el locutor Jimmy Jiménez dirigeix programes de ràdio en què difon música hip-hop. Des de fa deu anys és al capdavant del programa *Black Corb Day*, primer a Ràdio Corbera i, des del gener de 2019, a Ràdio Sant Feliu (Baix Llobregat), al 105.3 de l'FM. Ens explica quin és l'origen d'aquesta cultura al nostre país: “A l'Estat espanyol, el hip-hop va arribar per mitjà de les cassettes i dels vinils que els soldats nord-americans portaven a les bases aèries que tenien instal·lades a Rota, Saragossa o Torrejón de Ardoz. En aquestes ciutats van començar a obrir-se locals on punxaven hip-hop”.

A Catalunya, la introducció va ser una mica diferent, diu Jiménez: “No hi havia bases militars i la via d'entrada més important va ser la pel·lícula *Beat Street*, de l'any 1984, tot un boom entre el jovent, que va donar a conèixer els elements d'aquesta cultura -el rap, el break-dance, el grafit i el *turntablism*, des del Bronx novaiorquès-, a més del programa de ràdio *Tocata*”. El locutor afegeix que, en aquell moment incipient, un dels esdeveniments més populars d'aquesta cultura era la trobada a la plaça Universitat de Barcelona, on el jovent ballava break-dance, escoltava hip-hop i compartia fotos dels seus grafits.

Aquest va ser el tret de sortida d'un moviment que, entre finals dels anys vuitanta i principis dels noranta, va donar lloc a la creació de nombroses formacions que enregistraven maquetes per fer-les arribar a diferents segells. Les discogràfiques i els mitjans havien començat a deixar de banda un so que consideraven una moda sense arrelament i amb poca resposta

comercial. En conseqüència, l'escena va viure un moment de replegament important fins que, el 1993, la històrica jam “Qué punto de fiesta”, celebrada a Alacant, va reunir artistes d'arreu de la península i va consolidar un circuit paral·lel i alternatiu en què les maquetes musicals eren autoeditades i distribuïdes, una mica més tard, en botigues i segells independents.

Pels volts dels anys noranta, als Països Catalans es van formar projectes de hip-hop que van aconseguir força ressò. Parlem dels grups musicals BZN, Underrap, Eat Meat, 7 Notas 7 Colores, Geronación, Sólo los Solo, Falsalarma o Arianna Puello, a Catalunya; Zona Norte Posse, Hin-Chu Boys o Nach, al País Valencià, i La Puta Opepé, a les Illes. La incorporació del català al so del hip-hop va trigar a fer-se present, tot i que va comptar amb algun apropament experimental: la cançó “Un parell d'ous”, dels Slips, va formar part de la banda sonora original de la pel·lícula *Tots esteu en el menú*, dirigida l'any 1985 per Francesc Bellmunt.

Espai a la premsa i a les radiofórmules

Segons el presentador i expert musical Jimmy Jiménez, “la primera data important del rap en català és el 1999. El raper Díso, amb l'artista AeRReeSe a la producció, va llançar la pista “Jo no sóc polac, sóc català”, que va ser un tema que va tenir una bona acollida i va arribar a fer història. Va sonar a les radiofórmules dia rere dia, en *prime time* i a totes hores, i també se'n va parlar a la premsa i a la televisió”. Anys després,

el 2003, es va editar el primer disc de rap recitat íntegrament en català, *Odi en un gest*, de l'artista Crim, i es va publicar el recopilatori *Advertències i advertiments* (Propaganda pel Fet, també del 2003), on s'incloïen propostes que incorporaven el hip-hop als projectes musicals de La Pupil·la, Pirat's Sound Sistema, Lama-Nasa, Gato-El-Qiman o Tret de Gràcia.

La dècada dels 2000 ja comptava, així doncs, amb una escena hip-hop forta i consolidada, però hi mancaven referents del vers en català.

Aquest és el punt de vista d'El Nota, un MC nascut a Cornellà de Llobregat:

“Quan vam començar hi havia poca moguda en català, ni tan sols els rapers ens consideràvem rapers. Érem els quatre o cinc de sempre:

Pirats, At Versaris, Vazili,

Dague, La Balas o Markus

FM. Sobretot tocàvem en

centres socials okupats, festes

majors i alternatives. Érem un

embrió”. A més, la distribució de la

música tenia un abast reduït, afegeix

Panxo, nom artístic de Toni Sánchez,

veu de la banda valenciana Zoo: “La di-

gitalització de la música no existia com ara,

tampoc Spotify o YouTube. Gravàvem una

maqueta, en fèiem 500 còpies a l'ordinador

i les repartíem en mà als concerts”.

Un punt d'inflexió el marcaren At Versaris,

una de les bandes més influents i rellevants del

panorama nacional i internacional, que compta amb

més de 500 concerts i treballs com *Va amb nosaltres*

(Propaganda pel Fet, 2006) i *A cada passa* (Propaganda

pel Fet, 2008). Es van convertir en el referent de la nova

onada d'artistes que van aparèixer més tard. Com explica

Rodrigo Laviña, integrant de la formació juntament amb Pau

Llonch i Dj Singular (Joan Riera), “va ser un viatge molt en-

riquidor i d'aprenentatge constant. Teníem la sensació de

trepitjar neu verge, malgrat que no fèiem res que no s'hagués

fet anys enrere -una base, un parell de raps i avall-, però

vam guanyar-nos el respecte de l'escena hip-hop. Això sí, va

costar que s'acceptés la nostra proposta més enllà de la seva

particularitat lingüística. No volíem que ens programessin

pel fet de rapejar en català, sinó per fer-ho bé. I bé, arreu

ens preguntaven que per què ho fèiem en català, i només

podíem respondre que no era una qüestió central; tan sols

és la llengua que parlem i prou”.

Fer versos en català es normalitza

“El hip-hop és una cultura universal amb un nexa comú que pretén -a més de passar-s'ho bé- connectar persones diferents. No naix com un moviment *estanc*, sinó que és un espai de lliure creació entorn del ball, la música i l'expressió artística. Conviu amb diferents estils i gèneres com el soul, el funk, el reggae, el rhythm-and-blues o el jazz, així que és un moviment divers i heterogeni”, considera Jimmy Jiménez. Per al locutor, l'escena del hip-hop ha evolucionat “d'un so més underground a melodies més actuals i electròniques. La sonoritat del rap en català, en especial, ha evolucionat moltíssim i la definiria com a versàtil, forta i amb contundència. El rap en català ha anat perdent la por a fer coses”.

Laviña té clar que fer rap en català ja no és una extravagància: “Ara mateix hi ha gent fent rap, de qualsevol tendència, en català i amb absoluta normalitat. Dels recentment desapareguts Homes Llàdriga a Lil Dami, de Valtònyc a JazzWoman, de la Cliqua Pika a Xavier Mata, de Pawn Gang a Poor Tràmit, de Senyor Oca a Lil Rússia, o de Nu Drama a Pinan. Això és la consolidació i la normalització de l'ús d'aquesta llengua per rapejar. Era un objectiu col·lectiu al qual tothom s'ha afegit, d'una manera més o menys directa, amb aportacions fetes des de tot arreu i des de tots els imaginaris, cosa que dona riquesa al conjunt del moviment”.

Així, sembla que no hi ha, només, *un* rap en català, sinó propostes estilísticament diverses que beuen del hip-hop i reciten en aquesta llengua. Per al grup Zoo, tot això té molta relació amb la formació d'un públic cada vegada més important, i així ho expressa Panxo: “L'existència d'un circuit com el que hi ha a Catalunya, amb un nivell tan gran de públic, ha permès que

Demuestra la bona salut del gènere el recopilatori ‘Rap de la terra’, elaborat l'any 2018, amb Elane, EAM, CircusPad, Entelequia, Orgànic o Subversa, entre d'altres

tinguen encaix propostes de tot tipus. No sols ha passat amb el rap, també amb altres gèneres que, crec, fa vint anys no tenien presència. En un context de globalització com aquest, on tenim accés a músiques tan diferents a cop de clic, la demanda de nous gèneres també és major”.

Si ens acostem al rap en català dels darrers anys amb una mirada de gènere, quines conclusions en podem treure? Pupil·les són unes de les primeres MC del País Valencià que van pujar als escenaris. Mireia Matoses, una de les cantants, explica les dificultats amb què van topar quan van començar: “Vam rebre un rebuig enorme i una crítica duríssima. A mi em va afectar molt. Ara ja no passa tant perquè han anat sorgint altres grups femenins i està més normalitzat. La nostra victòria és que a les nostres companyes no els passe el mateix que a nosaltres”. En aquest sentit, atribueix l'augment de grups formats per dones a l'avanç del feminisme en la societat: “Les dones van integrant-se en àmbits als quals abans no tenien accés. Malgrat tot, encara som una quota a complir: si se'ns inclou en un festival, no s'inclou un altre grup de dones, per exemple”.

Avui, per fi, el rap en català compta amb una bona varietat de propostes i pot dir que té una història a les esquenes. Demuestra la bona salut del gènere un recopilatori, *Rap de la terra* (Plataforma Col·lectiva pel Cultiu del Rap de la Terra, 2018), amb els noms que encapçalen el gènere als territoris catalans: Elane, EAM, CircusPad, Entelequia, Orgànic, Subversa, La Lliga dels Superherois, Statu Quoniam, The Re-Fugees, Ese de la Cinta, Sr. À & Acros. Al circuit emergent de les xarxes i les plataformes digitals, a més, s'hi couen els projectes de Tesa, Santa Salut, Frida, Calmoso & the BlackFang, Negossiet Studio o Flashy Ice Cream, entre d'altres. El rap en català, així doncs, porta vint anys en escena i sembla que continuarà donant canya. ●

/ KATHRIN BAUMBACH

Johann Hari,
escriptor i periodista

“Durant divuit anys vaig pensar que la meva depressió era deguda a un problema cerebral”. Així va assegurar-li el metge, que, seguint el *Manual diagnòstic i estadístic* (DSM, per les sigles en anglès) a què recorren la majoria de facultatius, va receptar a Hari un fàrmac per solucionar aquell suposat desequilibri químic. Però el tractament no donava resultats, i aleshores aquest jove escriptor va decidir parlar amb diferents persones expertes fins a descobrir que el seu malestar tenia relació amb els abusos que havia sofert a la infància. “Aquell trauma va fer que esclatés la depressió”, explica. Entendre el seu patiment va llançar Johann Hari (Glasgow, 1979) a analitzar una malaltia que s'alimenta de la solitud i la inseguretat econòmica a què ens aboca l'actual societat de consum. A *Tras el grito* (Paidós, 2015) i, més recentment, a *Conexiones perdidas* (Capitán Swing, 2019), Hari ens aproxima a la base teòrica que aposta per un abordatge holístic de la depressió, alhora que desvetlla la manera com va afrontar les doloroses vivències del passat.

“La solució a la depressió és fugir de l'individualisme”

Àlex Romaguera | @AlexRomaguera

Quan vas indagar l'origen de la teva depressió?

Va ser després de prendre Paxil, un medicament que el metge em va receptar per guarir-me d'una tristesa que, segons ell, era causada per un desequilibri químic en el cervell. El vaig prendre durant tretze anys, cada vegada amb dosis més elevades, fins que vaig voler esbrinar el motiu d'aquell dolor.

Què vas descobrir?

Diversos científics em van explicar que la depressió i l'ansietat no són provocades per cap factor biològic (dèficit de serotonina), sinó per raons socials i psicològiques. Per exemple: si ets solitari i no interactues amb el teu entorn natural, és probable que et deprimeixis. I també si ets objecte d'un estricte control laboral has viscut una situació estressant o algun trauma -com em va passar a mi, que de petit vaig ser víctima de maltractaments.

En el teu darrer llibre, *Conexiones perdidas*, destagues el plantejament del doctor Tim Kasser. Què aporta en aquest camp?

Diu que la depressió apareix en resposta al sentiment que no complim amb la idea que la felicitat es mesura amb tenir diners, quan en el fons es tracta d'un objectiu creat artificialment. Per demostrar-ho, va reunir diverses persones deprimides perquè parlessin sobre els instants en què havien trobat un sentit a les seves vides. Doncs bé, la majoria no va anomenar cap conquesta econòmica, sinó escoltar música o córrer amb els fills per la platja.

Afirmes que bona part dels antidepressius tenen un efecte placebo. Està comprovat?

A algunes persones els proporcionen alleujament, és cert, però a llarg termini no resolen el problema. En posaré un exemple: Sam Everington, un metge de l'est de Londres, em va explicar el cas de Lisa Cunningham, una pacient que havia estat tancada set anys a casa amb depressió i ansietat. Després de rebre-la, li va prescriure antidepressius però també va proposar-li que es trobés amb altres persones deprimides en un parc situat al

costat de la consulta. Unes setmanes més tard, la Lisa va començar a relacionar-s'hi i van decidir construir un jardí entre tots.

I què va passar després?

Van fer una cosa encara més important: preocupar-se els uns dels altres. Un dia, la Lisa va dir al doctor: “Hem començat a florir”. Everington anomena aquest enfocament *prescripció social*, en què la solució és fugir de l'individualisme per sentir-te part d'un col·lectiu.

Cal trobar estímuls per tirar endavant?

Un dels estudis assenyalava que al 87% de la gent deprimida no li agrada la seva feina o s'hi sent menystinguda. Per això necessitem democratitzar els llocs de treball, per permetre que els treballadors controlin què hi passa i vegin que la seva activitat té raó de ser.

La depressió és hereditària?

El gen H5N1 et fa vulnerable, és cert. Però, com afirma el professor Avshalom Caspi, és més determinant haver patit solitud o maltractament.

La psiquiatria hauria de canviar el prisma i atendre a aquests factors?

Tota la societat hauria de fer-ho. L'Organització Mundial de la Salut va advertir el 2011 que “la presència o absència de salut mental és sobretot un indicador social”, mentre que les Nacions Unides han reclamat que s'abandoni la narració biomèdica de la depressió per centrar-nos en els “desequilibris en el poder”. D'alguna manera venen a dir que, si continuem fomentant l'individualisme, la inseguretat i la manca de relacions comunitàries, hi haurà molta depressió, i això no ho curarà la ingesta de pastilles.

Quines conclusions has tret de la teva recerca?

Em remeto a la doctora Brett Ford, segons la qual si fem alguna cosa per als altres -sigui la família, els amics o la comunitat- podem reconduir els sentiments dolorosos. En el meu cas, això ha tingut un efecte alliberador. ●